

การประเมินคุณภาพทางการศึกษาที่เกี่ยวข้อง กับผู้สอนใน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานภายใต้ พระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ฉบับที่ 2)

พ.ศ. 2545

สมหวัง ชีระวนิชตระกูล*

บทนำ

ประเทศไทยปัจจุบันอยู่ในยุคของการปฏิรูปการศึกษาครั้งใหญ่ นับตั้งแต่มีการก่อตั้งสภาการศึกษามาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2502 จวบจนถึงวันนี้ นับเป็นเวลา 44 ปี ที่เต็มไปด้วยเหตุการณ์และความผันแปรทางการศึกษาไทยเกิดขึ้นมากมายด้วยกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคโลกาภิวัตน์ผลักดันให้ประเทศไทยต้องหันมาสำรวจตัวเองอย่างจริงจังเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถให้พร้อมที่จะเข้าสู่การแข่งขันในระดับสากลตามแนวทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 โดยช่วงก่อนที่จะมี

การตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้มีความพยายามจากนักการศึกษาและผู้นำที่เกี่ยวข้องหลายฝ่ายพยายามผลักดันให้มีการกำหนดสาระต่างๆ ที่เกี่ยวกับการศึกษาไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าว ซึ่งก็ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีทั้งในเรื่องการรับรองสิทธิการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานฟื้นฟูจารีตประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่นศิลปวัฒนธรรมและที่สำคัญก็คือจัดให้มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาชาติเพื่อเป็นหลักประกันคุณภาพทางการศึกษา

* นิสิตปริญญาเอก (ทุน UDC) สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี

ผลของการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ทำให้รัฐต้องดำเนินการตามหลายประการ ซึ่งการดำเนินงานตามพระราชบัญญัตินี้หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้ยกร่างกฎกระทรวงกำหนดระบบหลักเกณฑ์ต่างๆ และเริ่มดำเนินการประเมินภายนอกสำหรับระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตั้งแต่ปีการศึกษา 2544 เป็นต้นไป และได้กำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่งจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาให้ถือเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังจะต้องจัดให้มีระบบการประเมินจากหน่วยงานภายนอก โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) หรือบุคคลหรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาให้การรับรอง เพื่อตรวจสอบการปฏิบัติงานของสถานศึกษาและรับรองคุณภาพของสถานศึกษา (สำนักงานกฤษฎีกา, 2545) หลักการดังกล่าวตามบทบัญญัติของพระราชบัญญัติฉบับนี้สืบเนื่องมาจากหลักการของการปฏิรูปการศึกษาที่เน้นในเรื่องการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษา

ในส่วนของเชิงคุณภาพซึ่งเป็นประเด็นที่ให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ฉบับนี้ได้กำหนดไว้อย่างเป็นรูปธรรมในหมวดที่ 6 เรื่องมาตรฐานและการประกันคุณภาพทางการศึกษาที่รัฐกำหนดให้มียุทธศาสตร์การประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการ

ศึกษาทุกระดับอันประกอบไปด้วยระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบประกันคุณภาพภายนอก ซึ่งระบบหลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามที่กระทรวงกำหนด (มาตราที่ 47) ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องโดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัดหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก (มาตราที่ 48) สถานศึกษาไม่ว่าจะเป็นสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย โรงเรียน ศูนย์การเรียนรู้ วิทยาลัย สถาบัน มหาวิทยาลัย หน่วยงานการศึกษาหรือหน่วยงานอื่นของรัฐหรือเอกชนที่มีอำนาจหน้าที่หรือมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาจะต้องจัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในและจะต้องถูกประเมินคุณภาพภายนอกต่อไป (ประนัย วัฒนชวนนท์, 2543)

สิ่งต่างๆ เหล่านี้ที่เกิดขึ้นเป็นผลสืบเนื่องมาจากการบังคับใช้พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในการศึกษาทุกระดับและทุกประเภทโดยเฉพาะในเรื่องของมาตรฐาน และการประกันคุณภาพทางการศึกษาเพื่อให้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 เป็นกฎหมายสำคัญของการพัฒนาการศึกษาไทยให้เป็นการศึกษาที่ดี

มีคุณภาพและสอดคล้องกับเป้าหมายของปฏิรูป
ทางการศึกษาที่ต้องการยกระดับคุณภาพการ
ศึกษาให้สูงขึ้น ให้มีมาตรฐานสูงเทียบเท่าระดับ
สากลสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาการเมือง
เศรษฐกิจ สังคม และโลกในยุคโลกาภิวัตน์
(สำนักงาน ปฏิรูปการศึกษา, 2545) เนื่องจากที่
ผ่านมานี้ในอดีตพบว่าการบริหารจัดการในด้าน
การศึกษาจะขาดการตรวจสอบติดตามและการ
ประเมินประสิทธิภาพการดำเนินงานตามนโยบาย
และยังพบอีกว่าการบริหารจัดการด้านการศึกษา
ขาดศักยภาพในการดำเนินงานทั้งด้านบุคลากร
วิชาการและงบประมาณรวมทั้งขาดการแก้ไข
ปัญหาอย่างเป็นรูปธรรม (สำนักงานปฏิรูป การ
ศึกษา, 2545) โดยในการจัดการศึกษายุคใหม่
การประเมินเป็นสิ่งที่จะต้องทำ และเป็นสิ่งที่ต้องทำ
เพื่อให้ทราบว่าคุณภาพเดิมเป็นอย่างไร เมื่อเปรียบ
เทียบกับองค์กรอื่นแล้วอยู่ในระดับใด นอกจากนี้
นั้นการจัดการศึกษาในยุคใหม่จำเป็นต้องดำเนินการ
ให้อยู่ในขอบเขตที่พระราชบัญญัติการศึกษา
แห่งชาติ พ.ศ.2542 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545
กำหนด คือต้องจัดระบบการประเมินภายในให้
เป็นระบบการบริหารที่สำคัญในองค์กร และเพื่อ
เตรียมรับการประเมินจากองค์กรภายนอกจาก
สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพ
ทางการศึกษาอย่างน้อย 5 ปีต่อหนึ่งครั้ง (สำนัก
คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542 ก)

บทความเรื่องนี้ผู้เขียนจึงมุ่งอธิบาย
สาระสำคัญของการประเมินคุณภาพทางการศึกษา
ตามบทบัญญัติของพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ.
2542 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวดที่ 6 เรื่อง

มาตรฐานและการประกันคุณภาพทางการศึกษา
ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผู้สอนในระดับการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน เนื่องจากเป็นระดับการศึกษาขั้นที่
รัฐให้ความสำคัญมากที่สุด ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มี
มติอนุมัติหลักการร่างมาตรฐานการศึกษากลาง
เพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก สำหรับการศึกษา
ขั้นพื้นฐานไว้แล้วตั้งแต่วันที่ 4 มกราคม
และวันที่ 25 มกราคม 2543 (สำนักงานคณะ
กรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544ก) ซึ่งผู้เขียนได้
ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการ
ประกันคุณภาพทางการศึกษารวมทั้งการประเมิน
มาตรฐานทางการศึกษานำมาสรุปวิเคราะห์และ
สังเคราะห์ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจเกี่ยว
กับระบบการประเมินคุณภาพทางการศึกษาและ
เป็นข้อมูลพื้นฐานแก่ผู้สอนระดับการศึกษาขั้น
พื้นฐานในการเตรียมพร้อมสู่ระบบการประเมิน
คุณภาพทางการศึกษาและระบบการประกัน
คุณภาพภายในและภายนอกของสถานศึกษาที่
สังกัด อันเป็นข้อกำหนดที่ต้องปฏิบัติตามพระ
ราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 (ฉบับที่ 2) พ.ศ.
2545 หมวดที่ 6 ในมาตราที่ 47-51 ในส่วนต่อ
ไปที่จะนำเสนอผู้เขียนขอกล่าวถึงสาระทั่วไปที่
เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพทางการศึกษา
เพื่อเชื่อมโยงความเข้าใจในเรื่องภูมิหลังของการ
ประกันคุณภาพทางการศึกษา หลังจากนั้นจะนำ
เข้าสู่ประเด็นในเชิงลึกของการประกันคุณภาพ
ทางการศึกษาภายใต้บทบัญญัติของพระราชบัญญัติ
การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ฉบับที่ 2) พ.ศ.
2545 ที่เกี่ยวข้องกับผู้สอนในระดับการ
ศึกษาขั้นพื้นฐานโดยตรงโดยมีประเด็นนำเสนอดังนี้

ความหมายและความสำคัญของการประเมิน

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ให้ความหมายคำว่าประเมิน ไว้ว่า หมายถึง การกะประมาณค่าหรือราคาเท่าที่ควร จะเป็นกะประมาณคุณค่าหรือผล (ราชบัณฑิตยสถาน, 2539)

เวอร์ทเธน, ซานเดอร์และฟิตพาทริก (Worthen, Sanders & Fitzpatric, 1997) ได้กล่าวถึงความสำคัญในการประเมินทางการศึกษา โดยสรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้

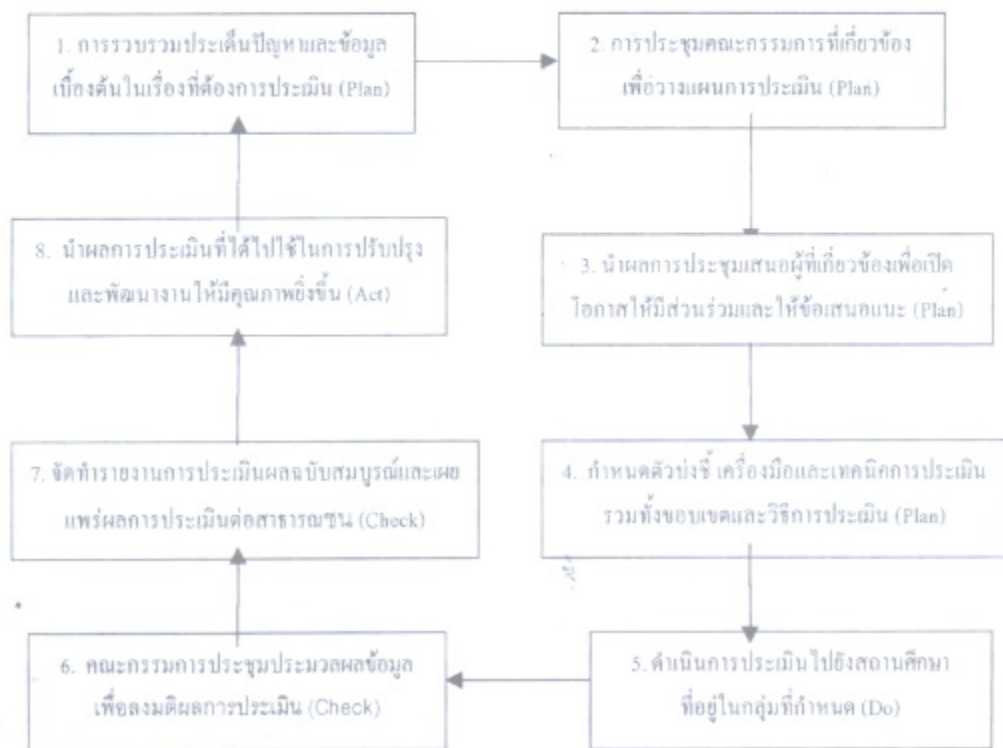
1. สามารถตัดสินคุณค่าสิ่งนั้นๆ ได้ อย่างเหมาะสม
2. สามารถทำให้อธิบายเรื่องหรือ ประเด็นในสิ่งที่ประเมินได้
3. สามารถทำให้อธิบายบริบทของสิ่งที่ ประเมินได้
4. ให้เกิดข้อสรุปความคาดหวังที่ เหมาะสมและเกิดโครงสร้างความคิดจากสิ่งที่ ประเมิน
5. สามารถจำแนกและเลือกคำถามใน การประเมินที่เหมาะสม รวมทั้งข้อมูลและแหล่ง ข้อมูลที่ต้องการ

คู่มือการประเมินผลภายในของสถานศึกษา ตามมาตรฐานการศึกษา กล่าวถึงความสำคัญ และความจำเป็นของการประเมินตนเองไว้ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544 ข)

1. เพื่อทราบจุดอ่อนจุดแข็งของตนเอง
2. เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงการดำเนินงานของตนเอง
3. เพื่อแสดงความรับผิดชอบต่อการกิจ ที่ได้รับมอบหมายจากชุมชน
4. เพื่อรายงานผลการประเมินให้ สาธารณชนทราบและช่วยในการวางแผนพัฒนา ต่อไป

จากการตรวจสอบทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเรื่องประเมินคุณภาพทางการศึกษา รวมทั้งบริบทอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องแล้ว ผู้เขียนสามารถ นำเสนอกระบวนการดำเนินงานการประเมิน คุณภาพทางการศึกษาในภาพรวมได้ตามแผนภาพ ที่ 1 ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กระบวนการดำเนินงานการประเมินคุณภาพทางการศึกษา

แผนภาพนี้ประกอบไปด้วยกระบวนการดำเนินงานการประเมินคุณภาพทางการศึกษาใน 8 ขั้นตอน โดยเป็นแผนภาพเชิงระบบตามวงจรการพัฒนาคุณภาพของเดมมิง (Demming Cycle) ที่เริ่มจากกระบวนการวางแผน (Plan) ซึ่งอยู่ในขั้นที่ 1-4 ซึ่งต้องวางแผนให้รัดกุมและรอบครอบต่อจากนั้นก็เข้าสู่กระบวนการดำเนินงานปฏิบัติการประเมินตามแผนที่ได้กำหนดไว้ (Do) ซึ่งอยู่ในขั้นที่ 5 จากนั้นก็เข้าสู่กระบวนการประเมินผลตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะ (Check) ซึ่งอยู่ในขั้นที่ 6-7 สุดท้ายก็นำผลการประเมินไปใช้เพื่อปรับปรุงและพัฒนางาน (Act) ซึ่งอยู่ในขั้นที่ 8 โดยผลที่ได้รับจากการประเมิน

ดังกล่าวจะเป็นข้อมูลย้อนกลับ (Feed back) ไปยังกระบวนการวางแผนและเป็นฐานข้อมูลสำคัญในกระบวนการวางแผน (Next Plan) ในครั้งต่อไป อันจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อกระบวนการดำเนินงานการประเมินในครั้งถัดไป

โดยผู้เขียนเชื่อว่าการประเมินถือเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาและปรับปรุงสิ่งที่ประเมินให้มีคุณภาพลดจุดอ่อนหรือจุดบกพร่องให้น้อยลง และเป็นกระบวนการสำคัญของวงจรการพัฒนาคุณภาพของเดมมิง (Demming Cycle) ที่ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่การวางแผน (Plan) การปฏิบัติตามแผน (Do) การตรวจสอบ/ประเมิน (Check) และการปรับปรุงตามผลของประเมิน

(Act) เพราะผลของการประเมินหรือตรวจสอบจะเป็นคำตอบสำคัญในการยืนยันว่าสิ่งที่ได้ปฏิบัติตามแผนที่ได้กำหนดขึ้นมานั้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ที่ได้กำหนดขึ้นหรือไม่ คำตอบที่ได้จะเป็นผลย้อนกลับ (Feed back) กลับไปยังกระบวนการวางแผนว่ามีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด ซึ่งก็จะช่วยให้กระบวนการวางแผนในครั้งต่อไปจะมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

แนวทางและประเภทของการประเมิน

กูบาและลินคอล์นได้ให้แนวทางในการประเมินคุณค่าไว้ดังนี้ (Guba and Lincoln, 1981)

1. การประเมินคุณค่าภายใน (internal evaluation) จะทำการประเมินโดยการใช้ผู้เชี่ยวชาญ ทำหน้าที่ตัดสินความสอดคล้องระหว่างข้อมูลตามตัวบ่งชี้กับเกณฑ์สัมบูรณ์หรือเกณฑ์สัมพัทธ์

2. การประเมินคุณค่าภายนอก (external evaluation) จะทำการประเมินโดยการเปรียบเทียบผลลัพธ์ (outcomes) หรือผลกระทบ (impacts) ของสิ่งนั้นกับเกณฑ์มาตรฐานตาม

สถานการณ์ ที่กำหนดขึ้นมา

ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าการประเมินคุณค่าภายในสำหรับสถานศึกษาคือกระบวนการประเมินผลการดำเนินงานของสถานศึกษาที่กระทำโดยบุคลากรในหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านการประเมินอันเป็นกระบวนการที่ต้องทำต่อเนื่องเพื่อให้ได้ข้อมูลตามสภาพจริงอันนำไปสู่การพัฒนาปรับปรุงในอนาคตให้พร้อมต่อการรับการประเมินจากภายนอกต่อไป สำหรับการประเมินภายนอกนั้นจะเป็นกระบวนการตรวจสอบคุณภาพของการดำเนินงานของสถานศึกษาดำเนินการตามมาตรฐานที่กำหนดขึ้นโดยกลุ่มบุคคลที่เป็นนักประเมินโดยอาชีพ และไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับสถานศึกษาที่ไปประเมินโดยในหลักการแล้วการประเมินคุณค่าหรือการประเมินผลคุณภาพทางการศึกษาภายในและประเมินคุณภาพทางการศึกษาภายนอกจะมีความแตกต่างกัน โดยการประเมินผลภายในจะมีความประเด็นที่เป็นจุดเน้นละเอียดมากกว่าการประเมินผลภายนอก ซึ่งสามารถเปรียบเทียบจุดเน้นของการประเมินทั้ง 2 ลักษณะได้ตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบจุดเน้นของการประเมินผลภายในและภายนอก*

ประเด็นและจุดเน้นที่ทำการประเมิน	การประเมินภายใน	การประเมินภายนอก
1. บทบาทของการประเมิน		
1.1 การประเมินความก้าวหน้า	*	
1.2 การประเมินสรุป	*	*
2. ช่วงเวลาของการประเมิน		
2.1 ก่อนการดำเนินงาน	*	
2.2 ระหว่างการดำเนินงาน	*	
2.3 หลังการดำเนินงาน	*	*
3. ผู้ทำการประเมิน		
3.1 บุคลากรในหน่วยงาน	*	
3.2 บุคลากรนอกหน่วยงาน (มีอาชีพ)		*

*ดัดแปลงมาจากตารางการเปรียบเทียบจุดเน้นของการประเมินผลภายในและภายนอก
(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544 ข : 11)

ความหมายของมาตรฐานการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้ให้ความหมายของมาตรฐานการศึกษาไว้ในมาตราที่ 4 ว่าหมายถึงข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะ คุณภาพ ที่พึงประสงค์และมาตรฐานที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาทุกแห่ง และเพื่อใช้เป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริมและกำกับดูแล การตรวจสอบ การประเมินผลและการประกันคุณภาพทางการศึกษา โดยได้กำหนดการประกันคุณภาพภายในและภายนอก ซึ่งการประกันคุณภาพภายในตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ให้มีความหมายว่า หมายถึง การประเมินผลและ

การติดตามตรวจสอบคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายใน โดยบุคลากรของสถานศึกษานั้นเองหรือโดยหน่วยงานต้นสังกัด ที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้น สำหรับการประกันคุณภาพภายนอกได้ให้ความหมายว่า หมายถึงการประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายนอก โดยสำนักงานรับรอง มาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาหรือบุคคลหรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรอง เพื่อเป็นการประกันคุณภาพและให้มีการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา (สำนักงานกฤษฎีกา, 2545)

ที่มาของมาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้

ที่มาของมาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้สำหรับการประเมินภายนอกของระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจากเอกสารเรื่องมาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก : มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544 ข) ผู้เขียนสามารถสรุปถึงที่มาของมาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้ได้ดังนี้ มาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้ได้มาจากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาการศึกษาไทยวิสัยทัศน์ความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกหลังจากนั้น ทางสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้จัดประชุมระดมความคิดและสอบถามความคิดเห็นจากบุคคลหลายฝ่ายเพื่อปรับปรุงมาตรฐานและจัดทำตัวบ่งชี้ โดยเชิญผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้ทรงคุณวุฒิประมาณ 60 คน มาร่วมกันประชุมเชิงปฏิบัติการเมื่อวันที่ 27-29 เมษายน 2541 เพื่อร่วมกันพิจารณาและปรับปรุงร่างมาตรฐานการศึกษาให้คล้องกับเป้าหมายการพัฒนาการศึกษาของชาติ หลังจากพิจารณาแล้วจะให้ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ที่เป็นอิสระและปราศจากการครอบงำทางความคิด

หลังจากนั้นทางสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้ประมวลและสังเคราะห์ความคิดเห็นของทุกกลุ่มทุกฝ่ายแล้วปรับปรุงร่างมาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้ดังกล่าวต่อจากนั้นก็นำไปจัดทำโพลให้กับประชาชนทั่วประเทศจำนวน 21,437 คน เพื่อสำรวจความคิดเห็นและจัดลำดับความสำคัญของร่างมาตรฐานและ

ตัวบ่งชี้ ซึ่งผลการสำรวจพบว่าประชาชนมากกว่าร้อยละ 90 เห็นด้วยกับมาตรฐานและตัวบ่งชี้ตามร่างที่ได้จัดทำขึ้น ต่อจากนั้นทางสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติก็ได้ดำเนินการปรับปรุงเพื่อตัดตัวบ่งชี้บางข้อที่ซับซ้อนกันออกและนำเข้าที่ประชุมของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติเมื่อวันที่ 23 กันยายน 2542 ซึ่งที่ประชุมได้เห็นชอบตามหลักการที่เสนอมานั้นจึงได้นำเสนอให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาและได้รับการอนุมัติในหลักการแล้วในการประชุมเมื่อวันที่ 4 มกราคม และ 25 มกราคม 2543

ข้อกำหนดของมาตรฐานการศึกษา

จากรายละเอียดที่มาจากมาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้ ทำให้มั่นใจได้ว่ามาตรฐานดังกล่าวนี้มีคุณภาพเหมาะสมต่อการนำไปประเมินคุณภาพทางการศึกษาได้ โดยหลังจากได้รับการอนุมัติจากคณะรัฐมนตรีเมื่อการประชุมในวันที่ 4 มกราคม และ 25 มกราคม 2543 แล้วจึงได้มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาสำหรับการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานเพื่อใช้ในการประเมินคุณภาพภายนอกไว้จำนวน 3 ด้าน รวม 27 มาตรฐาน โดยในบทความนี้ผู้เขียนจะนำเสนอเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้สอนซึ่งอยู่ในมาตรฐานด้านปัจจัยซึ่งประกอบด้วยมาตรฐานและตัวบ่งชี้ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544 ข)

มาตรฐานด้านปัจจัย

มาตรฐานที่ 21 ครูมีวิทยุญาณความเป็นครู มีคุณธรรม จริยธรรม ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ดังนี้

1. ครูมีความเอื้ออาทร เข้าใจและเอาใจใส่ผู้เรียนทุกคนอย่างสม่ำเสมอและเท่าเทียมกัน

2. ครูมีมนุษยสัมพันธ์ ควบคุมอารมณ์ได้ และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

3. ครูมีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ตรงต่อเวลา อุทิศตนให้กับการพัฒนาผู้เรียน

4. ครูวางแผนเหมาะสม เป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องความประพฤติ บุคลิกภาพ

5. ครูมีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพครู

มาตรฐานที่ 22 * ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ดังนี้

1. ครูต้องรู้เป้าหมายของหลักสูตรและเป้าหมายของการจัดการศึกษา

2. ครูมีความรู้ความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร จัดทำแผนและกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

3. ครูมีความรู้ ความสามารถในการประเมินผลการเรียนการสอนและการนำผลการประเมินมาพัฒนาคุณภาพ

มาตรฐานที่ 23 ครูมีความสามารถในการแสวงหาความรู้ คิดวิเคราะห์และสร้างองค์ความรู้ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ดังนี้

1. ครูมีนิสัยรักการแสวงหาความรู้และข่าวสารข้อมูลจากแหล่งต่างๆ เพื่อนำมาพัฒนาการเรียนการสอน

2. ครูมีความสามารถศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนการสอน

3. ครูมีความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหาแก้ไขสถานการณ์ได้

มาตรฐานที่ 24 ครูมีคุณวุฒิ/ความรู้ ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบ และครูเพียงพอประกอบด้วยตัวบ่งชี้ดังนี้

1. ครูมีความถนัด/เชี่ยวชาญตรงกับงานที่ปฏิบัติ

2. มีจำนวนครูตามเกณฑ์

หมายเหตุ *หมายถึง มาตรฐานที่คณะรัฐมนตรีอนุมัติให้ใช้ประเมินสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในช่วงแรกของการประเมินภายนอก

ท่านผู้อ่านจะเห็นได้ว่ามาตรฐานการศึกษาที่กำหนดขึ้นมีหลายด้าน หลายข้อและแต่ละข้อล้วนประกอบด้วยตัวบ่งชี้มากมายซึ่งเรื่อง การประเมินคุณภาพทางการศึกษาแม้ไม่ใช่เรื่องใหม่ของวงการศึกษไทยแต่ที่ผ่านมามีในอดีตยังไม่เคยมีปรากฏว่าสมัยใดที่จะวงการศึกษไทยจะมีระบบการประเมินคุณภาพทางการศึกษาที่ชัดเจนและเป็นข้อกำหนดที่บังคับให้ปฏิบัติทั้งระบบการศึกษไทยอย่างจริงจัง จากมาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้ในข้อ 21-24 ครูหรือผู้สอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกท่านควรต้องเตรียมพร้อมรับการประเมินตามมาตรฐานและตัวบ่งชี้ดังกล่าว แต่ทั้งนี้ไม่ใช่เตรียมเพียงเพื่อการประเมินเท่านั้น เพราะหัวใจของการเตรียมตามมาตรฐานและตัวบ่งชี้ดังกล่าวก็เพื่อพัฒนาตนเอง และพัฒนางานที่ท่านได้รับผิดชอบอยู่ให้เป็นภาวะปกติที่พร้อมและมีคุณภาพอยู่เสมอโดยในเบื้องต้นขอให้ท่านตรวจสอบด้วยใจที่เป็นกลางปราศจากความลำเอียงเข้าข้างตัวเองแล้วพิจารณาว่าท่านมีคุณสมบัติตามเกณฑ์มาตรฐานและตัวบ่งชี้

ดังกล่าวมาน้อยเพียงใด เพื่อให้ท่านได้เห็นภาพที่ชัดเจนขึ้นของการประเมินในส่วนของคุณครูหรือผู้สอนตามมาตรฐานที่ 21-24 ผู้เขียนขอเสนอตัวอย่างแบบสอบถาม 2 ข้อที่ใช้ประกอบในการประเมินครูหรือผู้สอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานดังต่อไปนี้

ตัวอย่างแบบสอบถามที่ใช้ในการประเมินครูในระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน
คำชี้แจงในการตอบ

โปรดให้ข้อมูลตามความเป็นจริงโดยทำเครื่องหมาย/หากสิ่งที่ประเมินมีสภาพตรงตามระดับความเป็นจริงในปัจจุบัน ข้อมูลที่ได้จะมีส่วนช่วยในการปรับปรุงคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียน ซึ่งจะถือเป็นความลับและนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นภาพรวมของโรงเรียน (ในความเป็นจริงการประเมินครูในบางมาตรฐานอาจใช้วิธีการการประเมินโดยผ่านตัวแทน (Proxy value) เช่นถามจากนักเรียน, เพื่อนครู, ผู้บริหาร เป็นต้น)

ข้อ 1 (ประเมินตนเอง) ท่านปฏิบัติงาน สอนในลักษณะใดตามรายการต่อไปนี้*

รายการ	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
1. ตรงตามวุฒิ/สาขาวิชาที่จบการศึกษา					
2. ตรงตามความถนัดของท่าน					
3. ตรงตามประสบการณ์สอนของท่าน					
4. ตรงกับความรู้ความสามารถของท่าน					
5. ตรงกับความต้องการ/ความสนใจของท่าน					
6. เพิ่มกำลังความรู้ความสามารถของท่าน					
7. อื่นๆ (ระบุ).....					
รวม					

ข้อ 2 ท่าน (หรือครูชื่อ...ในกรณีใช้ถามผ่าน ในกรณีใช้ถามผ่าน Proxy value) มีพฤติกรรมตามข้อรายการต่อไปนี้อยู่ในระดับใด*

รายการพฤติกรรมที่ปรากฏ	ปฏิบัติเป็นประจำ (2)	ปฏิบัติเป็นครั้งคราว (1)	ไม่เคยปฏิบัติ (0)
1. กล้ารับผิดชอบเมื่อกระทำสิ่งที่ผิด			
2. เข้าสอนตรงเวลา			
3. ไม่สบายใจถ้าทำงานที่ได้รับมอบหมายไม่เสร็จ			
4. ทุ่มเทเวลาในการทำกิจกรรมส่วนรวมของสถานศึกษา			
5. ให้ความช่วยเหลือผู้เรียนแม้ว่าจะเสียเวลาหรือสิ่งของ			
6. นำอุปกรณ์การสอนชิ้นใหม่เข้าไปใช้ในห้องเรียนเสมอ			
7. เข้าฝึกอบรมทุกครั้งที่มีโอกาส			
8. ตรวจงานที่มอบหมายให้ผู้เรียนด้วยตัวของตัวเอง			
9. ไม่ทิ้งห้องเรียนเพื่อธุระส่วนตัว			
10. วางแผนการสอนทั้งระยะสั้นและระยะยาว			
11. อื่นๆ (ระบุ).....			
รวม			

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยบูรพา
วารสารใช้ภายในหอสมุด

-2 พ.ย. 2547

หมายเหตุ *คัดลอกมาจากคู่มือการประเมินผลภายในของสถานศึกษามาตรฐานการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544 ข : 98, 101)

โดยหลักการในการพัฒนาตนเองเพื่อให้มีคุณสมบัติตามเกณฑ์การประเมินอาจทำได้ด้วยวิธี SWOT Analysis ด้วยการพิจารณากำหนดวิสัยทัศน์และยุทธวิธีดำเนินการจากข้อมูลเชิงประจักษ์โดยแยกประเด็นให้เห็นถึง 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่

1. Strength (จุดแข็ง) หากมาตรฐานข้อใดหรือตัวบ่งชี้ตัวใดที่ท่านสามารถยืนยันได้ว่าท่านมีจริงแล้วนั้นขอให้รักษาจุดแข็งดังกล่าว (Maintain)

ทั้งหมดซึ่งเสมือนต้นทุนเดิมของท่านไว้ให้ได้

2. Weakness (จุดอ่อน) ในทางตรงกันข้าม ถ้าหากมาตรฐานข้อใดหรือตัวบ่งชี้ใดที่ท่านยังขาดตกบกพร่องอยู่ขอให้ท่านพยายามกำจัดปัญหาเหล่านั้นที่เป็นเสมือนจุดอ่อนของท่านโดยการพัฒนาตนเอง (Upgrade) ไปตามตัวบ่งชี้ที่กำหนดขึ้นอันเป็นเสมือนเข็มทิศในการนำทางท่านสู่การพัฒนาคุณภาพของตัวเองให้ผ่านพ้นการประเมินไปได้ในที่สุด

3. Opportunities (โอกาส) จากการตรวจสอบสถานการณ์ของตัวท่านแล้ว ท่านต้องพยายามหาให้ได้ว่าโอกาสในการพัฒนาตัวท่านมีอะไรบ้าง เช่น การฝึกอบรมการศึกษาต่อการทำวิจัยชั้นเรียน ฯลฯ ขอให้ท่านตรวจสอบดูว่าโอกาสใดที่เหมาะสมสอดคล้องกับการพัฒนาตัวท่านมากที่สุดจัดลำดับตามความสำคัญต่อนั้นก็พยายามเข้าไปมีส่วนร่วม (Participate) กับโอกาสนั้นเพื่อให้โอกาสเหล่านั้นเกิดผลการปฏิบัติจริงขึ้นมาได้

4. Threats (ข้อจำกัด) จากการสำรวจข้อบกพร่องหรือจุดอ่อนของตัวท่านเองแล้ววิเคราะห์ให้ได้ว่าปัจจัยใดที่ส่งผลให้ท่านเกิดปัญหาหรือเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาตัวเอง เมื่อค้นพบแล้วก็ต้องพยายามป้องกัน (Protect) กับข้อจำกัดเหล่านั้นไว้ให้ได้

จากเทคนิคการพัฒนาค้นเองด้วยกระบวนการวางแผนแบบ SWOT Analysis ผู้เขียนเชื่อว่าจะสามารถทำให้ท่านสามารถพัฒนาค้นเองด้วยวิธีการที่เหมาะสมกับตัวท่านมากที่สุดเนื่องจากมาตรการต่างๆ ที่ออกมานั้นจะมีความคมชัด ลึก เป็นสิ่งที่ปฏิบัติจริงได้ไม่เพื่อฝันจนเกินไป ดังนั้นสิ่งที่ท่านในฐานะครูผู้สอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจะต้องมีเพื่อเตรียมพร้อมในการประเมินคุณภาพทางการศึกษาและที่สำคัญคือเพื่อพัฒนาค้นเองและงานที่ได้รับผิดชอบอยู่ผู้เขียนได้รวบรวมสิ่งที่จำเป็นดังกล่าวได้ 8 ประการดังต่อไปนี้

1. เพิ่มสะสมผลงาน

เป็นหลักฐานเบื้องต้นในการรวบรวมผลงานของท่าน ไม่ว่าจะเป็นใบคำสั่งแต่งตั้งการ

ปฏิบัติงานประกาศนียบัตรหรือวุฒิบัตรที่ได้รับ และเพื่อเพิ่มความสมบูรณ์ของแฟ้มสะสมผลงาน ท่านอาจจะนำรูปถ่ายในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของท่าน เช่น ขณะที่ไปศึกษาดูงาน ไปเข้าร่วมนิทรรศการทางการศึกษาหรือกิจกรรมอื่นๆ ทั้งในและนอกโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการะงานของท่าน โดยควรเขียนคำอธิบายได้ภาพด้วยว่าท่านทำอะไรที่ไหน เมื่อไร แล้วนำมาใส่ลงในแฟ้มสะสมผลงานด้วยจะช่วยเป็นหลักฐานยืนยันผลการปฏิบัติงานของท่านได้เป็นอย่างดีเพราะหลายกิจกรรมที่ท่านเข้าร่วมอาจจะไม่มีวุฒิบัตรมอบให้ ดังนั้นรูปถ่ายดังกล่าวนี้จะเป็นร่องรอยหลักฐานที่สามารถใช้ทดแทนกันได้ สำหรับใบคำสั่งแต่งตั้งการปฏิบัติงานต่างๆ ท่านควรนำมาจัดระบบโดยเขียนเฉพาะชื่อคำสั่ง เลขที่คำสั่งที่อ้างอิงถึงบทบาทหน้าที่ของท่านตามคำสั่งนั้นและวันที่ปฏิบัติงานวิธีการนี้จะช่วยเน้นให้ผู้ประเมินเห็นภาระงานตามคำสั่งที่ท่านได้ปฏิบัติชัดเจนยิ่งขึ้น เนื่องจากเป็นการคัดแยกมาเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับท่านเท่านั้น โดยไม่จำเป็นต้องนำตัวคำสั่งทั้งหมดมาใส่

2. แผนการสอน โครงการสอน และประมวลผลรายวิชา

การเป็นครูผู้สอนสิ่งที่สำคัญคือการเตรียมตัวและเตรียมกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเฉพาะในปัจจุบันที่เน้นกระบวนการเรียนการสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Child centered) แผนการสอนและโครงการสอนถือว่ามีมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการวางแผนจัดกิจกรรมที่เอื้อต่อกระบวนการเรียนการสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยแผนการสอนในที่นี้

จะหมายถึงแผนการสอนรายคาบที่จะมีรายละเอียดในการวางแผนการจัดการเรียนการสอนในแต่ละคาบอย่างชัดเจน สำหรับโครงการสอนจะหมายถึงแผนการสอนระยะยาวตลอดภาคเรียนนั้น โดยจะระบุเฉพาะประเด็นหัวข้อหลักที่สอน แบ่งตามวันเวลาที่สอนหรือตามคาบเรียนที่สอน เพื่อให้ผู้เรียนทราบว่าแต่ละคาบจะเรียนเรื่องใดบ้าง ซึ่งในทางปฏิบัติจริงโครงการสอนจะเป็นส่วนหนึ่งของประมวลการสอนรายวิชา ซึ่งทั้งหมดนั้นผู้สอนจำเป็นต้องมีและขาดไม่ได้เนื่องจากสิ่งเหล่านี้จะเป็นหลักฐานสำคัญในการประกันคุณภาพของท่านเองในเบื้องต้นว่าท่านมีคุณสมบัติตามมาตรฐานที่ 22 ในเรื่องการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพโดยมีตัวชี้วัดที่สำคัญก็คือการจัดทำแผนการสอนโครงการสอนและประมวลการสอนรายวิชา ส่วนจะมีคุณภาพตามมาตรฐานมากน้อยเพียงใดนั้นก็ขึ้นอยู่กับคุณภาพของแผนการสอน โครงการสอนและประมวลผลรายวิชาที่ท่านได้จัดทำมา

3. บันทึกการสอน

แผนการสอนรายคาบที่ท่านจัดทำมานั้นจะมีประสิทธิผลเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากการนำแผนการสอนนั้นไปดำเนินการจริง ซึ่งหลักฐานที่จะแสดงให้เห็นถึงประสิทธิผลของแผนการสอนก็คือบันทึกการสอนที่ท่านทำการบันทึกข้อมูลที่พบในชั้นเรียนหลังจากได้ดำเนินการสอนตามแผนการสอนนั้นแล้ว ซึ่งคุณภาพของบันทึกการสอนจะมีมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับข้อมูลที่ท่านได้บันทึกไปตามความเป็นจริงเพราะข้อมูลที่เป็นจริงเท่านั้นที่จะสามารถตรวจสอบผลย้อนกลับ (Feedback) ไปยังชั้น

กระบวนการวางแผน เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการสอนของท่านให้ดียิ่งๆขึ้นไปได้

4. แบบประเมินการเรียนการสอนที่ให้นักเรียนเป็นผู้ประเมิน

ตัวชี้วัดคุณภาพการเรียนการสอนที่สำคัญอีกตัวก็คือแบบประเมินการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนเป็นผู้ประเมิน ซึ่งในแบบประเมินอาจจะประกอบไปด้วย 3 ส่วนได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อคำถาม ที่ให้นักเรียนประเมินตนเองว่าได้รับประโยชน์หรือมีความรู้สึกร้อย่างไรกับวิชานั้นส่วนที่ 2 ข้อ คำถามที่ให้นักเรียนประเมินครูผู้สอนว่ามีบุคลิก วิธีการสอนหรือคุณภาพการสอนเป็นอย่างไรบ้าง และในส่วนที่ 3 จะเป็นคำถามปลายเปิดที่เปิด โอกาสให้นักเรียนได้เขียนวิจารณ์นำเสนอข้อคิดชม และข้อเสนอแนะอื่นๆ ซึ่งทั้งหมดนี้จะสะท้อนข้อมูลเพื่อตรวจสอบตามตัวชี้วัดทั้ง 5 ตัว ตามมาตรฐานที่ 21 ได้โดยคุณภาพของแบบประเมินนี้จะอยู่ที่สถานการณ์ที่จัดขึ้นในขณะที่ผู้เรียนได้ทำการประเมิน จะต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนรู้สึกว่าคุณสามารถประเมินได้ตามความรู้สึกที่ตนมีอยู่ โดยปราศจากความกดดันหรือระแวงว่าจะมีผลต่อผลการเรียนของตน ดังนั้นในแบบประเมินไม่ควรให้ผู้เรียนเขียนชื่อของตัวเองและครูผู้สอนไม่ควรอยู่ในชั้นเรียนขณะที่ผู้เรียนกำลังทำการประเมินอยู่ในระดับอุดมศึกษาบางสถาบันในคาบสุดท้ายของการเรียนการสอนของแต่ละรายวิชาทางคณะจะส่งเจ้าหน้าที่นำแบบประเมินครูผู้สอนมาให้ผู้เรียนทำในขณะที่ครูผู้สอนออกจากชั้นเรียนไปแล้วข้อมูลส่วนนี้เสมือนการมองเหรียญครบทั้ง 2 ด้านจะเป็นการ

ยืนยันคุณภาพของครูผู้สอนได้อย่างดีเยี่ยมเพราะเป็นข้อมูลที่มาจากผู้เรียนทุกคนอันเชื่อถือได้ในระดับหนึ่งว่ามีความเป็นจริงปราศจากความลำเอียงและอคติส่วนตัว ซึ่งข้อมูลส่วนนี้จะเป็นผลย้อนกลับ (Feedback) ไปยังผู้สอนเพื่อปรับปรุงและพัฒนาตนเอง และกระบวนการเรียนการสอนของคนให้มีคุณภาพยิ่งขึ้นไปได้

5. โครงการวิจัยชั้นเรียน

เป็นงานวิจัยที่จัดขึ้นในลักษณะวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เพื่อมุ่งหวังนำผลของการวิจัยไปใช้ประโยชน์ทันที โครงการวิจัยชั้นเรียนนี้อาจเป็นเรื่องใหม่สำหรับครูผู้สอนบางท่าน แต่ในการประเมินคุณภาพทางการศึกษาในส่วนของครูได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนในมาตรฐานที่ 23 ตัวชี้วัดที่ 2 ว่าครูต้องสามารถศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนการสอนได้ หัวใจที่สำคัญของการทำวิจัยชั้นเรียนก็คือกระบวนการแสวงหาความรู้ใหม่จากความคิดสร้างสรรค์ของครูในการแก้ปัญหาหรือพัฒนาในสิ่งที่ได้ศึกษา ซึ่งแสดงได้ว่าท่านมีคุณสมบัติตามมาตรฐานที่ 23 ครบทุกตัวชี้วัด

6. ใบความรู้ เอกสารประกอบบทเรียน และสื่อการสอนที่เกี่ยวกับวิชาที่ท่านสอน

ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานฉบับปัจจุบันที่เปิดโอกาสให้ครูหรือผู้สอนสามารถเขียนใบความรู้หรือเอกสารประกอบบทเรียนใช้ในการเรียนการสอนของคนได้ ซึ่งหลักสูตรปัจจุบันนี้จะมีความยืดหยุ่นค่อนข้างมากโดยเรียกกันว่า เป็นหลักสูตร 70/30 ในส่วนร้อยละ 30 เป็นการเปิดโอกาสให้สถานศึกษาสามารถกำหนดขึ้น

ตามความเหมาะสมในส่วนนี้ครูหรือผู้สอนจะเป็นผู้มอบหมายสำคัญค่อนข้างมากที่จะผลิตใบความรู้ หรือเอกสารรวมทั้งสร้างสื่อการเรียนการสอน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถือเป็นการสร้างนวัตกรรมทางการสอนขึ้นเองอันแสดงถึงความสนใจ และความตั้งใจจริงของผู้สอนในการพัฒนาตนเองทั้งงานที่ได้รับมอบหมายอย่างชัดเจน และยังเป็นไปตามมาตรฐานที่ 22 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพฯ ในตัวบ่งชี้ที่ 2 ครูมีความรู้ความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร และยังสอดคล้องกับมาตรฐานที่ 23 ครูมีความสามารถในการแสวงหาความรู้ คิดวิเคราะห์และสร้างองค์ความรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

และอีก 2 ประการซึ่งผู้สอนควรต้องเตรียมให้พร้อมในการประเมินคุณภาพทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพงานของตัวท่านเองผู้เขียนขอกล่าวไว้เฉพาะหัวข้อเท่านั้นอันประกอบไปด้วย

7. ตัวอย่างผลงานและสมุดงานของนักเรียนในรายวิชาของท่านที่มีคุณภาพ

8. สถิติผลการเรียนของนักเรียนในรายวิชาของท่านที่จัดทำขึ้นมาในรูปแบบกราฟสถิติบทส่งท้าย

กระบวนการประเมินคุณภาพทางการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผู้สอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีเพื่อช่วยพัฒนาการศึกษาและพัฒนาคุณภาพผู้สอนให้ดีขึ้นมิใช่มีไว้เพื่อจับผิดแต่จะช่วยเหลือเพิ่มความเข้มแข็งให้ผู้สอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานใน

การประกันคุณภาพของตนเอง เนื่องจากการศึกษาไทยที่ผ่านมามีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาระดับชาติ และขาดความจริงจังในการประเมินคุณภาพทางการศึกษาอย่างต่อเนื่องดังนั้นการประเมินเพื่อประกันคุณภาพทางการศึกษาที่เกิดขึ้นนี้ถือเป็นปรากฏการณ์ใหม่ทางการศึกษาที่ผู้เขียนเชื่อว่ามาถูกทางแล้ว โดยหัวใจสำคัญของการประกันคุณภาพก็คือต้องคิดต้องทำตามทีละขั้นและต้องเขียนตามที่ทำเพื่อเป็นการรับรองว่าคุณภาพทางการศึกษาของตัวผู้สอนนั้นจะไม่แย่ไปกว่าเดิม โดยผู้สอนจะต้องมีจิตสำนึกในการพัฒนาตนเองและงานอยู่เสมอ โดยต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องให้เป็นส่วนหนึ่งของงานปกติ ซึ่งตัวผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญกับงานด้านการประกันคุณภาพทางการศึกษาโดยให้ถือเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษาเพื่อมุ่งเน้นการประกันภายในให้ได้อย่างสม่ำเสมอเมื่อนั้นในด้านการประเมินคุณภาพจากภายนอกที่มาจากหน่วยงานซึ่ง สมศ. ให้การรับรองก็เป็นเพียงแค่การมาตรวจสอบแล้วประเมินเพื่อยืนยันว่าสถานศึกษานั้นมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้หรือไม่อย่างไร

ในประเด็นของการประเมินคุณภาพทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับผู้สอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้เขียนเชื่อว่าความสำคัญที่จะได้รับจากการประเมินดังกล่าวก็คือภาพสะท้อนของผลการปฏิบัติงานของผู้สอนที่ได้ดำเนินการไป

ตามบทบาทและสถานภาพของตนเองว่ามีประเด็นใดที่ควรทำต่อไป ประเด็นใดที่ควรปรับปรุงแก้ไข และแนวทางการปรับปรุงแก้ไขควรจะต้องทำอย่างไรบ้าง อันเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาที่จำเป็นต้องอาศัยผลของการประเมินดังกล่าวไปใช้เพื่อการพัฒนาผู้สอนต่อไป ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะช่วยเพิ่มความเข้มแข็งทางคุณภาพให้สถานศึกษาในการเข้าสู่ระบบการประเมินภายนอกโดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ที่จะเข้ามาประเมินสถาบันในภาพรวม (holistic view) ทั้งด้านที่เกี่ยวกับนักเรียน ผู้สอน และผู้บริหารเพราะฉะนั้นการที่ผู้สอนมีความเข้าใจและเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนางานที่รับผิดชอบอยู่ก็ย่อมส่งผลดีต่อการประกันคุณภาพทางการศึกษาทั้งทางตรงและทางอ้อมนอกจากนี้ก็จะมีส่วนช่วยล้างภาพลักษณ์เดิมๆ ของการทำพิธีรีตองหน้าเพื่อเข้ารับการประเมินตรวจสอบให้กลายเป็นการใช้คุณค่าแท้ที่เป็นอยู่อย่างปกติวิสัยเพื่อให้การประเมินได้ผลเต็มประสิทธิภาพอย่างแท้จริง โดยการประกันคุณภาพทางการศึกษาได้ครอบคลุมถึงครูผู้สอนโดยเฉพาะในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งนี้เพื่อมุ่งพัฒนาให้เป็นครูหรือผู้สอนเป็นเครื่องมือที่ทรงประสิทธิภาพในการพัฒนาเยาวชนของประเทศให้เป็นที่ output and outcome ที่มีคุณสมบัติตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดขึ้นมาได้

เอกสารอ้างอิง

- ประกอบ คุณารักษ์และคณะ. (2543).สภาพความพร้อมของหน่วยงานทางการศึกษาต่อการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ. รายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- ประนัย วณิชชานนท์. (2542). คิดทัน รู้ทัน ตามทัน พรบ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2539). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- สมหวัง อีระวิชิตระกุล. (2545). “นโยบายพัฒนาการศึกษาชาติตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9” วารสารศึกษาศาสตร์. ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 มิถุนายน-ตุลาคม หน้า 15-29.
- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2545). ปฏิรูปการศึกษาไทย ในมุมมองประชาชน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักงานปฏิรูปการศึกษา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2544ก). มาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก:
- ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สำนักงานรับรอง มาตรฐานและประเมินคุณภาพทางการศึกษา.
- _____. (2544ข) คู่มือการประเมินผลภายในของสถานศึกษา ตามมาตรฐานการศึกษา: การออกแบบระบบการประเมินผลภายใน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพทางการศึกษา.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (ม.ป.ป.) กรอบการประเมินคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (เอกสารอัดสำเนา)
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ฉบับที่2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ:
- สำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- Guba E.G.and Lincoln. Y.S. (1994). Effective Evaluation. San Francisco: Jossey-Ban Publishers. Worthen, Blaine R., Sanders James R. & Fitzpatrick Jody L. (1997). Program Evaluation Alternative Approaches and Practical Guidelines. New Yourk: Longman. www.onesqa.or.th